

Univerzita Karlova v Praze
Přírodovědecká fakulta
katedra sociální geografie a regionálního rozvoje

Studijní program: Geografie
Studijní obor: Geografie a kartografie

Dominika Vlčková

**INTEGRACE CIZINCŮ NA ÚZEMÍ HLAVNÍHO MĚSTA
PRAHY**

Na příkladu Pákistánců

**INTEGRATION OF FOREIGNERS IN PRAGUE, CAPITAL
OF CZECH REPUBLIC**

on Example of the Pakistanis

Bakalářská práce

Praha 2011

Vedoucí bakalářské práce: Mgr. Markéta Seidlová

Prohlášení:

Prohlašuji, že jsem závěrečnou práci zpracovala samostatně a že jsem uvedla všechny použité informační zdroje a literaturu. Tato práce ani její podstatná část nebyla předložena k získání jiného nebo stejného akademického titulu.

V Praze, 25. 5. 2011

.....
Dominika Vlčková

Poděkování

Ráda bych poděkovala vedoucí mé bakalářské práce Mgr. Markétě Seidlové za cenné rady a připomínky. Děkuji rodině za podporu, pomoc a umožnění mého celého studia. Dále děkuji všem přátelům, jmenovitě Petře a Barboře Smolovým, za jejich velkou pomoc.

Poděkování by také patřilo rodině paní Nadii a všem členům pákistánské komunity, kteří dotazník vyplnili.

Abstrakt

Tato bakalářská práce se zabývá integrací cizinců na území hlavního města České republiky, se zaměřením na pákistánskou komunitu.

V první části, jsou charakterizovány základní pojmy související s integrací cizinců a jsou zde charakterizovány také integrační politiky. Druhá část je zaměřena na charakteristiku země, odkud migranti přišli a na vzájemné vztahy mezi emigrační a imigrační zemí. A v poslední, třetí, praktické části, která je nejdůležitější, se věnují samotnému průzkumu mezi členy komunity a otázkám jejich začlenění do majoritní společnosti v rovině ekonomické, sociální a kulturní.

Klíčová slova

Integrace, islám, migrace, Pákistán, Praha

Abstract

The aim of this thesis is to consider the integration of foreigners in the capital of the Czech Republic, with the focus on the Pakistani community.

The first part contains explanation of basic terms that are related to the integration of foreigners. Moreover, it includes description of integration policies. The second part focuses on characteristics of countries where the immigrants came from and also on mutual relations between country of emigration and country of immigration. The last, practical, part, which is the most important, is dedicated to research among members of the selected community and to problems of their integration into the dominant society on economical, social and cultural level.

Key words

Integration, Islam, migration, Pakistan, Prague

Obsah

Seznam grafů.....	6
Seznam tabulek	6
Seznam map.....	6
Seznam použitých zkratk	7
1. Úvod.....	8
2. Teoretická část.....	9
2.1 Migrace obecně.....	9
2.2 Integrace a integrační politiky	11
2.2.1 Integrační politika České republiky	13
2.3 Legislativní úprava pobytu cizinců v ČR a vývoj jejich počtu	14
3. Pákistánská komunita – historie, náboženství, vztahy s ČR.....	16
3.1 Základní charakteristika Pákistánu	16
3.2 Vymezení geografické polohy	17
3.3 Stručná historie Pákistánu.....	17
3.4 Náboženství.....	19
3.5 Vzájemné vztahy mezi Českem (Československem) a Pákistánem	21
4. Dotazníkové šetření mezi Pákistánci žijícími v Praze	24
4.1 Metodologie	24
4.1.1 Kvantitativní znaky	25
4.1.2 Kvalitativní znaky	25
4.2 Výsledky dotazníkového šetření	26
5. Závěr	40
Seznam literatury.....	42
Přílohy.....	45

Seznam grafů

Graf 1: Vývoj počtu cizinců v ČR	15
Graf 2: Rok příchodu respondentů do ČR (N=28)	27
Graf 3: Frekvence návštěv v rodiny v rodné zemi (N=28)	30
Graf 4: Jakým způsobem udržujete styky s rodinou a přáteli v rodné zemi? (více možností)	31
Graf 5: Ohodnocení stesku po domově (N=28)	31
Graf 6: Vzájemné navštěvování se s přáteli (N=28)	34
Graf 7: Znalost českého jazyka, hodnocení podle školní stupnice (N=28)	34
Graf 8: Počet dětí v rodinách respondentů (N=28)	35
Graf 9: Posílání dětí do MŠ a ZŠ (N=28)	36
Graf 10: Návštěva mešity nebo modlitebni místnosti (N=28)	37
Graf 11: Nejvyšší dosažené vzdělání (N=28)	38

Seznam tabulek

Tabulka 1: Metody šetření	26
Tabulka 2: Počet obyvatel podle provincií, odhad k 31.12.2010	28

Seznam map

Mapa 1: Pákistán, města odkud respondenti přišli (N=28).....	28
Mapa 2: Rozmístnění respondentů v městských částech (N=26).....	39

Seznam příloh

Příloha 1: Dotazník – ČJ	
Příloha 2: Dotazník – AJ	

Seznam použitých zkratk

ČKD – Českomoravská Kolben Daněk; strojírenský podnik

ČSSR – Československá socialistická republika

ČR – Česká republika

EU – Evropská unie

GBP – Britská libra

NATO – North Atlantic Treaty Organizaton; Severoatlantická aliance

1. Úvod

Tato bakalářská práce se zabývá integrací cizinců, občanů Pákistánu v hlavním městě České republiky – Praze. V evropských zemích vznikají problémy s přistěhovalci a vlády jednotlivých států jsou nuceny reagovat na vznik nových situací, hledat nová řešení. Integrace cizinců je v dnešním polarizovaném světě pojem velmi aktuální a významný.

Pákistánskou komunitu jsem si vybrala proto, že tato komunita ve spojitosti s integrací cizinců na území Česka nebyla detailněji zpracována.

Dále mne zajímalo, zda je možné, aby se komunita s tak odlišným náboženstvím mohla začlenit bez výrazných problémů do života v České republice.

Svoji práci jsem orientovala na území hlavního města Česka, na Prahu a to z prostého důvodu, žije zde největší počet členů pákistánské komunity.

Pákistánskou komunitu jsem si vybrala z důvodu známosti s pákistánskou rodinou žijící v Praze. Zajímala mne geografie, historie a kultura Pákistánu, ale především způsob života pákistánské komunity v Praze.

Cílem práce není jen popis problematiky migrace, integrace cizinců. Hlavním úkolem práce je na základě provedeného šetření a vlastních zkušeností shrnout jak původ imigranta, jeho délka pobytu v cílové zemi, vzdělání, kulturní identita a další faktory ovlivňující integrační proces a adaptaci imigrantů v Česku.

Bakalářská práce se dělí na tři části.

První, teoretická část, se zaměřuje na vysvětlení základních pojmů: migrace, integrace, multikulturalismus, cizinec, asimilace, integrační politika Evropské unie a Česka.

Druhá část charakterizuje zemi původu imigrantů – Pákistán. Je popsána stručná historie, náboženství a vzájemné vztahy mezi Československem, respektive Českou republikou a Pákistánem.

Třetí část je věnována vlastnímu šetření. Je zde popsána metodika a tvorba dotazníku. Analýza odpovědí imigrantů pákistánské komunity.

2. Teoretická část

V této části se zabývám charakteristikou základních pojmů spojených s problematikou integrace cizinců jako je migrace, vymezení pojmu multikulturalismus, cizinec, asimilace a politika integrace Česka a Evropské unie.

2.1 Migrace obecně

Migrace je nejvýznamnější složkou územních pohybů obyvatelstva. Podle svého druhu a typu se dělí na: *vnitřní migraci*, kdy dochází ke stěhování mezi jednotlivými územními celky jednoho státu a *mezinárodní*, která naopak překračuje hranice daného státu. Migrace má dva směry: emigrace – vystěhování z rodné země a imigrace – přistěhování do cílové, vybrané země. Návrat emigranta do původní, rodné země nazýváme reemigrací.

V práci se zabývám pouze migrací *mezinárodní*. Migrace, neboli pohyb obyvatelstva je převážně zapříčiněný ekonomickými faktory, rozdíly mezi bohatými a chudými státy, ale i rozdíly v míře demokracie, životní úrovně v jednotlivých zemích.

Podle nejrozšířenější, tzv. *neoklasické teorie migrace* je migrace ovlivňována tzv. *push* a *pull* faktory. Push faktory (vypuzují jedince z migračního prostředí) jsou typické pro země s ekonomickou nestabilitou, rychlým demografickým růstem, válečnými, náboženskými a národnostními střety. Oproti tomu pull faktory (přitahují jedince do cílového prostoru migrace) jsou typické pro země s politickou stabilitou, ekonomickou prosperitou, svobodou, jsou typické pro západní – vyspělé země. Od 90. let 20. století patří mezinárodní migrace mezi nejdůležitější globální problémy (Drbohlav, Lukšíková 2004).

Teorie dvojího trhu

Tato teorie vychází z rozdělení pracovního trhu ve vyspělých zemích. Trh můžeme rozdělit na *primární*, je určen pro domácí populaci, pro kvalifikovanou pracovní sílu, s perspektivou růstu kariéry. Naopak *sekundární*, je určen pro imigranty, nekvalifikovanou pracovní sílu (práce není atraktivní, perspektivní, málo placená) (Drbohlav, Uherek 2007).

Teorie migračních sítí

Teorie zdůrazňuje význam mezilidských vazeb. Tyto vazby mohou být navazovány na bázi příbuzenské, přátelské, či v rámci komunit. Sítě mohou sloužit jako různé druhy podpory – morální, psychickou, finanční či informační, pro imigranty snižují rizika z pobytu v imigrační zemi (Vojtková 2005).

Pojem migrace je pojmem nadčasovým, setkáváme se s ním v podstatě od konce Pleistocénu (Drbohlav 2010). V dobách ledových byla migrace umožněna poklesem hladiny oceánů. Mezi významné migrace patří od 12. století první kočovné mongolské kmeny. Od této doby se dá říci, že migrace probíhá nepřetržitě až po 21. století, kdy má obrovský rozsah. Tento rozsah je dán stále se rozšiřující globalizací světa.

Po II. světové válce můžeme rozdělit celosvětové migrační vlny do tří skupin. Jako první skupinu zmiňují Barša s Baršovou (2005) ekonomickou migraci, která byla podmíněna hlavně obavou Evropy a kterou tvořili imigranti z koloniálních zemí, kteří přišli do Evropy za lepšími pracovními i životními podmínkami a přicházeli hlavně do zemí původních kolonistů. Tato pracovní migrace znovu zesílila v 90. letech, tentokrát o pracovníky z východní Evropy.

Druhou skupinou migrantů, jsou v 70. letech převážně přistěhovalkyně – ženy, které následují své muže do imigrantské země, kde se i přes hospodářskou krizi rozhodly zůstat – šlo o přistěhování kvůli sjednocení svých rodin, označovaný jako efekt sněhové koule.

Třetím typem podle Barši a Baršové (2005) je po válce změna dříve emigračních zemí na země imigrační a zvýšení počtu žadatelů o azyl, hlavně v důsledku geopolitických změn v Evropě na začátku 90. let.

V české historii počátky migrace začaly po II. světové válce, do té doby šlo převážně o emigraci z České republiky. V této době docházelo k reemigraci Čechů. K této vlně můžeme přidat i příchod Řeků, kteří odcházeli z důvodu občanské války v Řecku. V období 1946–1949 zde dostávali politický azyl (Barša, Baršová 2005).

Barša s Baršovou (2005) dále uvádějí, že přišel významný počet Romů ze Slovenska do pohraničních oblastí, které osídlili po odchodu Němců. V 80. letech byla

nejdříve podepsána dlouhodobá spolupráce s Vietnamem, jehož obyvatelé přicházeli do odborných učilišť, ale i jako pracovníci průmyslu. V roce 1983 zde pracovalo 27 100 osob vietnamského původu. Československo mělo bezvízový styk se socialistickými zeměmi. Po roce 1989 došlo k ukončení většiny dohod o socialistické pomoci.

Po roce 1989 se Československo stává imigrační zemí. Migranti přicházeli ze států bývalého Sovětského svazu, většinou to byli občané nespokojení s řešením situace v jejich zemi. Jednu z významných skupin tvořili krajané, Volyňští Češi. Tito reemigranti s původem a vazbami na Československo, nemají problém splynout s většinovou společností.

2.2 Integrace a integrační politiky

Integrace, je to proces postupného začleňování (Haišman 2008). Podle Horákové (1997a, s. 4) je integrace „sjednocení, včlenění, zařazení dílčí části ve vyšší celek“.

Cizinec

„Za cizince jsou v České republice považovány osoby s jiným než českým státním občanstvím, osoby bez státního občanství a rovněž osoby s více občanstvími, z nichž žádné není státním občanstvím ČR“ (Holá 2006).

Aby mohlo dojít k úspěšné integraci imigrantů, jako komplexnímu jevu začlenění cizinců do majoritní společnosti, je třeba v obecné rovině splnit legislativní, politické, ekonomické, sociální a kulturní podmínky (Horáková 1997a) tohoto začleňování.

Legislativní podmínky určují prostor, kde se mohou imigranti pohybovat, aby neporušovali zákony dané země (Horáková 1997a). Zdárné soužití majoritní a minoritní společnosti je závislé na tom, „jak dobře jsou stanovena pravidla hry, zda právní systém hostitelské země reflektuje skutečnost, že v zemi žijí, pracují a podnikají cizinci. Nedokonalá, neúplná či neprovázaná legislativa integraci komplikuje“ (Horáková 1997a, s. 5). Integrace z hlediska ekonomických podmínek by měla mít prospěch pro většinovou společnost, avšak neměla by ohrožovat stabilitu trhu práce. Mělo by se především jednat o nastavení pravidel pro ekonomickou soběstačnost imigrantů.

Další úrovní jsou sociální podmínky, které souvisí s podmínkami ekonomickými, zaměstnáním, bydlením a vzděláním. Kulturní podmínky mají významnou roli na začlenění do hostitelské společnosti. Ústřední je společný jazyk, který je důležitý pro vzájemnou komunikaci a porozumění a úspěšnou integraci. „Jazyk přistěhovalců je uznán za nedílnou součást jejich kultury a identity, společnost by měla v rámci svých možností podporovat jeho zachování“ (Baršová 2005, s. 11).

Tři základní modely dle integračních přístupů:

1) Multikulturalismus

Již z názvu můžeme odvodit, že se jedná o více, mnoho kultur. Neboli jde o to, že na území jednoho státu se stýká více kultur, ras nebo náboženského vyznání dohromady a tento styk je obohacující pro všechny skupiny. Tento model je typický například pro Velkou Británii. Migranti mají stejná práva a výhody jako majoritní společnost, ale nevzdají se svých odlišností, jako je jazyk, kultura atd. (Barša, Baršová 2005).

Multikulturalismus očekává, že soužití menšinové a většinové společnosti, popřípadě odlišných kultur je bezproblémové a možné. Imigrant je brán majoritní společností jako partner, který má stejná práva jako většinová společnost bez toho, aby se vzdal svých odlišností (Jánská 2011).

2) Asimilace

Významným pojmem této problematiky je i asimilace. Je chápána v Evropě jako „ztráta kulturní identity a úplné splynutí s majoritní společností“ (Jánská 2002, s. 22).

Jde o předpoklad, že se přistěhovalci zřeknou svého mateřského jazyka, kultury a stanou se součástí majoritní společnosti, od které se neodlišují (Entzinger in Přidalová 2010 s. 13). Drbohlav, Lukšíková (2004 s. 10) ve své výzkumné práci zmiňují, že „majoritní společnost diktuje podmínky, za kterých může migrant v zemi žít“. Příkladem tohoto modelu je Francie.

3) Diskriminační

Jedná se o model, kde jsou imigranti zapojováni do většinové společnosti pouze pro požadavky pracovního trhu (Barša, Baršová 2005). Jejich pobyt je chápán jako dočasný, proto nedochází k zapojování cizinců do majoritní společnosti.

Zmíněný model stojí na tom, že pobyt cizinců v přistěhovalecké zemi je brán pouze jako dočasný a imigranti se vrátí zpět. Je typický například pro Německo.

Hranice těchto tří zmíněných modelů se podle Barši a Baršové (2005) potírají.

Integrační politiky navazují na imigrační politiku, mohou být i její součástí. Předmětem migrační politiky je regulace a „řízení pohybu lidí přes mezinárodní hranice – v případě EU přes její vnější hranice – a jejich pobytu na území států, jejichž nejsou občany“ (Barša, Baršová 2005, s. 9). Integrační politika řeší pobyt cizinců na území a jejich soužití s většinovou společností.

Integrační politiky zemí Evropské unie se liší, ale v zájmu všech je, aby členské státy sledovaly účinné strategie integračních politik.

Podle Baršových (2005) můžeme státy rozlišovat v zásadě na přistěhovalecké a národní. K přistěhovaleckým státům přiřazujeme například USA, Austrálii a další, tyto státy vytvářejí multikulturní společnosti. Naopak pro národní státy je důležitá převaha jediné kultury. Ve 20. století se toto rozlišení ztrácí a státy, které dříve byly národními, se stávají přistěhovaleckými.

2.2.1. Integrační politika České republiky

Cílem integrační politiky v České republice je podpořit proces začlenění přistěhovalců jako jednotlivců či skupin do hostitelské společnosti (MVČR 2008). Je zacílena na specifické potřeby, kterými se přistěhovalci liší od jiných znevýhodněných skupin společnosti, které jsou dány jejich kulturní odlišností – neznají dobře jazyk, hodnoty a realie majoritní společnosti. Účelem tedy je napomáhat jejich adaptaci a získávání potřebných sociálních kompetencí.

„V oblasti migračních a přistěhovaleckých politik prošla Česká republika po roce 1989 zrychleným vývojem“ (Barša, Baršová 2005, s. 239). Šlo hlavně o sladění integrační politiky s členskými státy EU.

Integrací přistěhovalců se Česká republika začala intenzivně zabývat na konci 90. let 20. století. Vznik integrační politiky ovlivňovaly tři hlavní faktory; „vnitřní potřeba, druhou byla ochota Ministerstva vnitra začít se otázkami integrace zabývat a

třetí iniciační role Rady Evropy“ (Baršová 2005, s. 1). Prvním vládním dokumentem byly v roce 1999 „Zásady koncepce integrace cizinců“ (Baršová 2005, s. 2).

V těchto zásadách se Česká republika přihlásila k multikulturní společnosti a vymezení ústředního pojmu „integrační komunity“ (Baršová 2005). Ta je chápána jako „společenství, která spojuje historické vědomí, kultura, jazyk, národní identita nebo rasová příslušnost, jsou pokládány za integrální a obohacující součást ...“ (Baršová 2005, s. 2).

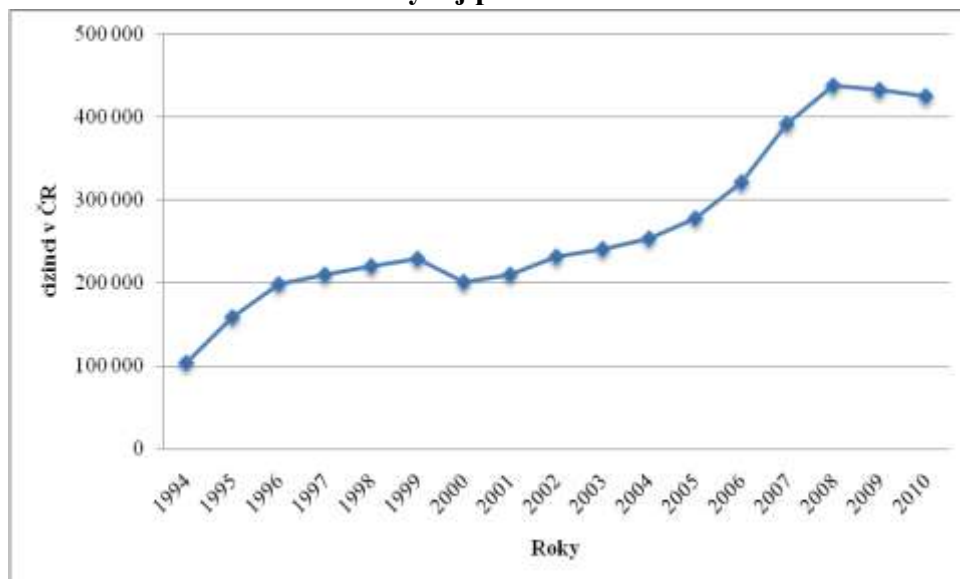
V roce 2000 na *Zásady koncepce cizinců* navázala *Koncepce integrace cizinců*, kde nehrají roli komunity, ale integrace má probíhat individuálně a je brána jako „začleňování jedince nebo skupiny do života společnosti“ (Baršová 2005, s. 2). V dalších dokumentech např. v *Analýze postavení cizinců* (2003) je v části „věnované jazyku“ – jazyk přistěhovalců uznán za nedílnou součást jejich kultury a identity, ale na druhé straně se připomíná, že úspěšná integrace je založena na zvládnutí jazyka majoritní společnosti.

Příslibem nových přístupů byl vládní materiál *Realizace koncepce integrace cizinců v roce 2004 a její další rozvoj v roce 2005* – tento dokument se hlásí k novému evropskému trendu: posílení individuální integrace, která je záměrným, uvědomělým procesem mezi přistěhovalcem a hostitelskou společností (Baršová 2005).

2.3 Legislativní úprava cizinců v ČR a vývoj jejich počtu

Od roku 1989 se zvýšil příliv cizinců do České republiky (Československa). V roce 1989 byl počet cizinců se všemi druhy pobytů kolem 35 000. V současné době je tento počet více jak 12 krát větší, přesně 425 568¹, což znamená pro Českou republiku, že z celkového počtu 10 526 685² obyvatel tvoří cizinci 4 % populace. Toto číslo je relativně nízké, oproti ostatním zemím EU. Mezi roky 1994–1999, se počet cizinců zdvojnásobil, ale přelomovým rokem byl rok 2000, kdy došlo ke snížení počtu cizinců na našem území. Tento fakt je přičítán změně úpravy legislativních podmínek, neboť 1. 1. 2000 byl přijat *Zákon o pobytu cizinců na území České republiky (č.326/1999 Sb.)* (ČSÚ 2005). Během roku 2000 došlo k úpravě tohoto zákona a následně došlo k nárůstu cizinců.

Graf 1: Vývoj počtu cizinců v ČR

Zdroj: ČSÚ (2010)

Vývoj počtu cizinců je důležitý, neboť Česká republika se stává ze země tranzitní zemí cílovou. Velkou roli zde kromě příznivého ekonomického a politického vývoje hraje naše členství v různých společenstvech, ať je to EU nebo NATO, které zvyšují atraktivitu České republiky a je pravděpodobné, že počet přicházejících cizinců se bude v budoucnu – po odeznění hospodářské krize zvyšovat. „Česká republika potřebuje imigraci z ekonomických (pracovní trh), sociálních a demografických důvodů“ (Gabal 2005).

^{1,2} ČSÚ k 30. září 2010

3. Pákistánská komunita – historie, náboženství, vztahy s ČR

V prosinci roku 2010 na našem území žilo celkem 425 301 cizinců (ČSÚ 2011). Mezi nejpočetnějšími skupinami cizinců v České republice již dlouho vévodí tři stejné skupiny, které si během let vyměňují své pořadí. V roce 2010 zde žilo nejvíce imigrantů z Ukrajiny (124 339, tj. 29,2 %), Slovenska (71 780, tj. 16,9 %), kteří byli následováni Vietnamci (60 301, tj. 14,2 %). Podle pořadí je Pákistán se 484 cizinci v České republice na 51. místě. Poslední údaje o počtech cizinců v jednotlivých krajích jsou z roku 2009, kdy žilo na území hlavního města 238 Pákistánců, tj. 0,16 % ze všech cizinců na území hlavního města Prahy.

Pokud z celkového pořadí cizinců na našem území odstraníme cizince z řad členských států EU a operujeme pouze na území hlavního města, rázem se Pákistán posouvá na 31. pozici. Ještě markantnější je, pokud cizince podle státního příslušenství seřadíme dle náboženství, tedy islám musí v zemi původu imigranta převažovat. Tímto vylučovacím způsobem se Pákistán dostal mezi deset zemí s největším počtem cizinců, seřazených podle většinové náboženské příslušnosti, je na 9. místě. Největší zastoupení podle tohoto kritéria na území hlavního města mají bývalé státy Ruské federace, Kazachstán a Uzbekistán.

3.1 Základní charakteristika Pákistánu

Pákistánská islámská republika je podle ústavy demokratickou parlamentní federativní republikou. Federaci tvoří čtyři provincie: Punjab, Sind, North West Frontier Province a Balochistan. Mimo tyto provincie jsou ještě dvě teritoria, a to Federally Administered Tribal Area a Islamabad Capital Territory.

Formálně není území obsazeného Kašmíru součástí Pákistánu, je spravováno na základě dohody OSN o příměří s Indií. Toto území speciální povahy, které je řízeno speciálním ministerstvem pro Severní oblasti, pohraniční území a kašmírské záležitosti (Marek 2002), je na úrovni krajů a dělí se na Northern Areas a Azad Jammu and Kashmir.

Název Pákistán je odvozen od počátečních nebo koncových písmen provincií.

3.2 Vymezení geografické polohy

Pákistán je křižovatkou mezi střední, jižní a jihozápadní Asií, tato strategická poloha má velký význam pro budoucnost hospodářské činnosti.

Pákistán se rozprostírá na území jižní Asie, kde na severu sousedí s Čínou, celou východní hranici zabírá území s Indií, jižní břehy jsou omývány Arabským mořem a konečně na západě sousedí s Íránem a Afghánistánem.

Rozloha Pákistánu (796 095 km²) je přibližně desetkrát větší než rozloha České republiky (78 866 km²).

Území Pákistánu je velmi rozmanité: nadmořská výška dosahuje hodnot od 0 metrů nad mořem při pobřeží Arabského moře na jihozápadě území až po druhou nejvyšší horu světa a zároveň nejvyšší horu Pákistánu K2, tyčící se do výšky 8611 metrů nad mořem v pohoří Karákorám. Oblast severního Pákistánu je místo styku tří horských pohoří a to Karákorámu, Himalájí a Hindúkuše.

Nížiny a úrodné roviny nalezneme na jihu území, dále kolem posvátné řeky Indus a v Punjabu, jehož název je odvozen od pěti řek, které územím protékají (persky panj-ab, „pět řek“).

Pákistánské klima je převážně vnitrozemské subtropické, s horkými léty a mírnými zimami a s vysokými rozdíly teplot během dne a noci. Území je tak rozsáhlé, že je velký rozdíl i mezi místními teplotními rozdíly, například v Karáčí průměrné teploty v lednu dosahují 19 °C a v Islamabádu, který leží ve vnitrozemí, jeho průměrné teploty v lednu dosahují 9 °C.

Pákistán je ovlivňován letními monzuny, které přinášejí silné srážky. V létě roku 2010 způsobily jedny z historicky nejsilnějších a nejkatastrofálnějších záplav. Při těchto masivních povodních zemřelo nejméně 2 000 lidí, tyto povodně zasáhly asi 1/5 území.

3.3 Stručná historie Pákistánu

Historie Pákistánu sahá hluboko do minulosti. Je to díky společnému spojení historie s Indií, neboť Pákistán jako stát vznikl v roce 1947.

Velký vliv na pákistánskou kulturu měla Mughalská říše v období 16. – 18. století, jako nejvýznamnější panovník je brán Akbar, který se snažil o sociální reformy, začala se rozvíjet literatura, architektura, byla snaha o náboženskou dualitu, snášenlivost muslimů a hinduistů. Akbar vytvořil jednotný a silný státní útvar, který nestavěl na náboženské nesnášenlivosti. Akbarův vnuk se snažil jít v jeho stopách. Šáhdžahán¹, ale propadl architektuře a významně se podílel na rázu subkontinentální architektury. Architektura si vybírala svou daň, neboť byla finančně velmi náročná – spolu s udržováním velké armády začali platit obyčejní rolníci vysoké daně a odvádět vše dvoru. Došlo k tomu, že říši, která byla jednou z nejmocnější říší středověku, začaly sužovat hladomor, epidemie, povstání a tato mocná říše směřovala k zániku (Marek 2002).

Po pádu Mughalské říše se subkontinent musel potýkat v 18. století s vpády Peršanů a Afgánců a začínající evropskou koloniální expanzí. Angličané během sto let válčení a zabírání území ovládli subkontinent a v roce 1858 bylo území Pákistánu vyhlášeno jako britské koloniální panství, Britská Indie.

A tak po několika desetiletích došlo k rozpadu Britské Indie, na Indickou unii a Pákistánskou islámskou republiku, rozdělení proběhlo podle náboženského klíče 15. srpna 1947 (Marek 2002).

„Hlavním důvodem vzniku Pákistánu jako nového mnohonárodnostního státu byla společná příslušnost většiny obyvatel k islámu. Jeho zakladatelé nutně potřebovali ideové pouto, které by všechny různorodé etnické prvky nového celku udrželo pohromadě. Takovým poutem se mohlo stát jediné islámské náboženství“ (Marek 2002, s. 59).

Pákistán tvořila západní a východní část Britské Indie, neboť toto území bylo spojováno pouze stejnou příslušností k náboženství. Toto území spolu nesousedí, je vzdáleno více jak dva tisíce kilometrů. Oficiální název byl Západní a Východní Pákistán.

¹Nejslavnější jeho stavba je proslulý Tádž Mahal (1648), který nechal vystavět pro svou zesnulou manželku, kterou velmi miloval.

V roce 1965 vedl Pákistán s Indií ozbrojený konflikt o území Kašmíru. Dalším výrazným rokem, kdy se měnily hranice Pákistánu, byl rok 1972, kdy byla vyhlášena nezávislost Východního Pákistánu pod názvem Bangladéš.

Pro Islámskou republiku Pákistán jsou v novodobé historii typické vojenské převraty. Významná jména představitelů vlád Pákistánu jsou Z. Alí Bhutto, který nejdříve byl premiér, později prezident, poté byl za údajné zfalšování voleb, které vyústilo ve vojenský převrat, vězněn a popraven. Dalším významným jménem je jméno generála Z. Haka, který byl u vojenského převratu a popravy Bhutta. Po smrti Haka se dostává k moci Bhuttova dcera Bénazír Bhuttová. Která byla jako první žena zvolena v roce 1988 a 1993, premiérkou Pákistánu. Zemřela v roce 2007 po teroristickém útoku. Desátým prezidentem Pákistánu byl Parváz Musharraf, který byl spojencem Spojených států ve válce proti terorismu, je ale také obviňován ze smrti Bhuttové. Vdovec po Bhuttové, Ásafa Alí Zardáří, je nynějším prezidentem Pákistánu. Od roku 2008 je premiérem Pákistánu Júsuf Raza Gillani.

3.4 Náboženství

Pákistánská islámská republika je, jak již z názvu republiky vypovídá, zemí islámskou. Na tomto místě se budu snažit o krátký přehled informací o islámu.

Toto náboženství má silnou základnu v zemích, kde vzniklo, ale velký počet věřících po celém světě. Jeho přívržence nalezneme nejen v Asii, kde má nejvíce stoupců, ale i v severní Africe, Evropě, ale i severní a jižní Americe.

Náboženství je pro Pákistán velmi významné, neboť je z historického hlediska jediným spojením mezi etnicky, jazykově i kulturně neslučitelnými částmi země.

Islám

Je jedno z nejmladších světových náboženství, ale nejrychleji se rozšiřujících. Islám uznává jednoho Boha, Alláha, ten poslal na zemi proroky jako Abrháma, Mojžíše a Ježíše, nakonec poslal Muhammada. Muhammad má mezi muslimy nejvyšší úctu, ale nesmí se uctívat, neboť nebyl božský.

Arabské slovo islám má více přeložení, například na webových stránkách Islamweb znamená mír, odevzdanost – Mír s Bohem (Islamweb 2011), Keen uvádí, že význam slova je oddat se (Keen 2008).

Islám má dvě formy. Sunnitskou, kterou vyznává asi 90 % muslimů a šíitskou (Keene 2008). Hlavním rozdílem mezi těmito formami islámu je neuznání nástupce Mohammeda.

Toto náboženství má tzv. pět zásad, na kterých je vybudováno vše zbylé. Mezi ně patří vyznání víry (tzv. Šaháda), uctívání pouze jednoho Boha a jeho proroka, další zásadou je uctívání Boha modlitbami (Salát), které mají posilovat a oživovat víru k němu, mají být pronášeny pětkrát denně. Třetí zásadou, pilířem islámu, je půst (Sawn) v měsíci ramadánu. Zakát je obdarování, almužna pro chudé. A posledním, pátým pilířem je Hadždž, nebo-li pouť do Mekky, ta by se měla vykonat alespoň jednou za život (Eslam 2011).

Korán je pro muslimy slovem božím, „je to úplné zaznamenání jeho slov, které zjevil Bůh prostřednictvím archanděla Gabriela proroku Muhammedovi“ (Islamweb 2011, Co to je Korán). „Korán pojednává o základech víry, morálce, historii lidstva, bohoslužbě, vědě, moudrosti, vztazích mezi Bohem a člověkem a lidských vztazích ve všech ohledech (Islamweb 2011, Islám a muslimové).

Je to hlavní zdroj víry pro každého muslima (Islamweb 2011). Požívá takové úcty, že se ho muslimové učí nazpaměť.

Islám pro Evropu není neznámý. Seznamování Evropy s tímto náboženstvím proběhlo v několika vlnách.

I. vlna islamizace

První setkání Evropy s islámem proběhlo po Muhammadově smrti kolem roku 633. Arabové do Evropy přicházeli přes severní Afriku, překročením Gibraltaru. Důležitým mezníkem byla bitva u Tours (Francie) v roce 732, která znamenala konec islámské invaze.

II. vlna islamizace

Druhou vlnu islamizace se dá nazývat období Osmanské říše. Touto expanzí se muslimové dostali až k našim jižním hranicím – v 17. století, ale dále nepostoupili. Do 19. století byly muslimské státy kulturně a vědecky vyspělé, ale postupnou kolonizací se staly bezvýznamnými.

III. vlna islamizace

Předchozí vlny islamizace byly postaveny na dobývání území, a tím na postupném šíření islámu ve druhé polovině 20. století. Tato vlna byla výjimečná tím, že po II. světové válce docházelo k podpoře imigrace a nejen muslimové byli zváni do Evropy jako levná pracovní síla.

„V říjnu 1973 byla zastavena imigrace za prací, ale státy dovolily, že ti, co v Evropě již žili, si k sobě vzali rodinu, efekt tzv. sněhové koule, poté začal být islám viditelný“ (Kropáček 2010, ct24).

V Česku, potažmo v Československu se III. vlna islamizace vyhnula, ale velmi o ní uvažovalo (Vacek 2007). Byl velký zájem o pracovní sílu z Egypta a Pákistánu. Poněvadž oba, ale tyto státy byly spíše proamerické, došlo se k závěru, že bude lepší pracovní síla z komunistických států, proto byli povoláni pracovníci z Vietnamu, Kuby a Angoly.

Mešita

Budova sloužící muslimům k uctívání islámského boha. Nemá pouze náboženskou funkci, zahrnuje i funkci společenskou, vzdělávací, má ale i význam symbolický (Eslam 2011).

V současné době žije v EU kolem 16 miliónů muslimů (převážně ve Francii, Velké Británii a Německu), což jsou asi 3 % občanů EU, růst jejich počtu by mohl nastat s připojením balkánských zemí, posléze Turecka (Kropáček 2010).

3.5 Vzájemné vztahy mezi Českem (Československem) a Pákistánem

Styky s oblastí tvořenou dnešním Pákistánem (tehdejší severozápadní částí Britské kolonie) jsou udržovány od konce 19. stol. Tato oblast byla inspirací pro české umělce, vědce, ale i obchodníky.

V období První republiky (tj. 1918-1938) se na tomto území vyskytovali různí profesionálové ve svých oborech, geologové, techničtí inženýři, kteří s Pákistánci stavěli železnice. Česká kultura byla velmi oblíbená, například divadelní hra Karla Čapka R.U.R. byla přeložena do urdštiny místním dramatikem Imtijázem Alím Tádžem (Marek 2002). Hra byla dokonce několikrát sehraána studenty univerzity v Láhore. Na tuto univerzitu byl pozván i český indolog profesor Lesný.

Významným investorem v Pákistánu nedaleko města Lahore byla firma Baťa. Ve 30. letech 20. století byly vystavěny velké obuvnické závody, podobně jako ve Zlíně i zde došlo ke zvyšování výroby obuvi, vyrostlo zde městečko Baťapur, sloužící pracovníkům závodu, to však bylo zničeno v roce 1965 během Indo-pákistánské války.

Poté, co se Britská Indie rozpadla a Pákistán jako stát vyhlásil nezávislost, byly diplomatické styky navázány v roce 1950, kdy vznikl zastupitelský úřad v Karáči. V roce 1963 byl zastupitelský úřad povýšen na velvyslanectví. Velvyslanec Pákistánu pro ČSSR sídlil až do roku 1964 v Moskvě, o rok později již bylo zřízeno velvyslanectví v Praze.

V roce 1955 byla uzavřena dlouhodobá obchodní dohoda mezi Pákistánem a Československem. Československo do Pákistánu vyváželo hlavně výrobky strojírenského průmyslu – od osobních automobilů po nákladní auta, která byla vhodná pro práci v horách. Marek (2002) ve své knize uvádí, že Československo poskytlo úvěr Pákistánu podle obchodní dohody 5,5 miliónu GBP na stavby cementáren, cukrovarů a elektráren, jak tepelných, tak vodních a následně uzavřelo novou dohodu o hospodářské spolupráci. V roce 1968 byla uzavřena dohoda o vědecké a technické spolupráci. Objem spolupráce byl tak vysoký, že bylo zavedeno přímé letecké spojení mezi Prahou a Karachi.

Samostatná Česká republika navázala na spolupráci s Pákistánem novou obchodní dohodu, která byla uzavřena v roce 1995. V současné době je hospodářská spolupráce mezi Českou republikou a Pákistánem na standardní úrovni, daleko více se prosazují jednotlivé české podniky než vládní spolupráce. Mezi nejvýznamnější české investory v Pákistánu patří naftové doly Hodonín, které se podílely na nálezů ložisek zemního plynu (BusinessInfo 2011). V Punjabu byla uvedena do provozu paroplynová elektrárna za spolupráce mezi ČKD Export a Českou exportní bankou. Stejně jako v minulosti má největší význam strojírenství s podporou telekomunikačních technologií,

chemickým a papírenským průmyslem (BusinessInfo 2011). V Pákistánu se angažují i neziskové organizace, například ADRA nebo Člověk v tísni, které pomáhají s obnovou postižených oblastí. ADRA pomáhala v roce 2005 s obnovou po zemětřesení a Člověk v tísni s obnovou po povodních z léta 2010.

V 90. letech se znovu oživila výuka urdštiny na Univerzitě Karlově. Praktický kurz urdštiny je vyučován doc. PhDr. Janem Markem CSc. na katedře Ústavu Blízkého východu a Afriky, Filozofické fakulty Univerzity Karlovy v Praze. Předmět je dvousemestrální a tento akademický rok si ho zapsali tři studenti.

Co se týče ekonomické aktivity Pákistánců v České republice, tak někteří se snažili zakládat si zde živnosti v 90. letech, ať už se jednalo o textilky či restaurace. Mnoho z nich neuspělo. Neúspěch v podnikání se přisuzuje pákistánské neznalosti prostředí. Domnívám se, že to bylo dáno spíše neznalostí Čechů a strachem z nového a nepoznaného státu. Jedním z prvků, který má podíl na zvyšující se oblíbenosti například pákistánských restaurací je, že mnoho lidí od druhé poloviny 90. let 20. století začalo cestovat a nebojí se navštěvovat i turisticky problémový Pákistán.

4. Dotazníkové šetření mezi Pákistánci žijícími v Praze

Tato část je zaměřena na metodiku zpracování dotazníků, které jsem předkládala imigrantům, dále jejich vyhodnocování a učinění závěrů, které vyplývají z provedeného šetření.

4.1 Metodologie

Metodiku práce je možné rozdělit na kvantitativní a kvalitativní šetření.

V mém případě kvantitativní znaky jsou informace ze statistického úřadu a mezi kvalitativní znaky jsem zařadila rozhovory, dotazníkové šetření.

Vzorek respondentů byl vybírán nepravděpodobnostními výběry, metodou tzv. sněhové koule, kdy z jednoho primárního zdroje jsou doporučovány tipy na další členy komunity.

Pro distribuci dotazníku jsem využila tři metody – přes *internet*, *Klassenzimmerfragenbogen* a *osobní kontakt* (viz tabulka 1). Jednou z metod bylo elektronické zaslání dotazníku, kdy respondent byl osloven pomocí sociální sítě (Facebook), což zaručovalo, že respondent je reálný člověk pocházející z Pákistánu a dokonce žijící v Praze. Této metody jsem využívala minimálně, neboť preferuji osobní kontakt.

Dalším postupem byla tzv. technika „Klassenzimmerfragenbogen“ (Disman 2009). „Respondenti jsou při tomto typu výzkumu shromážděni v místnosti, kde obdrží dotazník, který na místě vyplní“ (Disman 2009, s. 142). Tuto metodu jsem využila na narozeninové oslavě, na kterou jsem byla pozvána jedním z respondentů. Zde se dala také využít jedna z nejvýznamnějších metod kvalitativního výzkumu a to zúčastněné pozorování, kdy jako pozorovatel jsem byla součástí sociálních situací, které se za celou dobu udály (Hendl 2005). Tedy metody „Klassenzimmerfragenbogen“ jsem využila na již zmíněné oslavě, v místnosti plné žen, protože běžně se se ženou pákistánského původu většinou neseťkáte, neboť ženy jsou převážně v domácnosti. Metodu zúčastněného pozorování využívám i při výuce českého jazyka v pákistánské rodině.

A poslední metodou je metoda osobní distribuce a sběru dotazníků, která byla v mém šetření využívána v největší míře.

4.1.1 Kvantitativní znaky

Do kvantitativního výzkumu zařazujeme faktory, které mají určité vypovídající vlastnosti, jsou to faktory, které zjistíme, aniž bychom se samotným dotazovaným mluvili. Využívá se převážně statistiky, v mém případě údajů ze statistického úřadu.

Používala jsem online přístupů na internetové stránky českého statistického úřadu, v sekci lidé a společnost, kategorie cizinci, kde jsem našla přesné počty cizinců v ČR podle státního občanství, typu pobytu i rozmístění cizinců podle krajů.

4.1.2 Kvalitativní znaky

Kvalitativní znaky jsou takové znaky, které nejsou měřitelné, a pro jejich zjištění se využívá osobního přístupu a zjišťuje se větší okruh informací. S kvalitativním výzkumem je spojeno několik přístupů, jako například případová studie, etnografický přístup a další (Hendl 2005). „Síla kvalitativních dat spočívá v tom, že jsou přirozeně uspořádaná a popisují každodenní život“ (Hendl 2005, s. 161).

Pilotní studie

Kvalitativní výzkum jsem dělala na základě prvotních rozhovorů tzv. pilotní studie. Ta zjišťuje, jestli informace, které chceme získat, je možné zjistit (Disman 2009).

Pilotní rozhovor proběhl při setkání s pákistánskou rodinou, kterou jsem znala již dříve.

Předvýzkum

Na pilotní studii navazuje tzv. předvýzkum. V několika rodinách jsem položila základní otázky, ze kterých začala vyplývat struktura celého dotazníku. Cílem předvýzkumu bylo zjistit, nakolik je dotazník srozumitelný a pochopitelný. Na základě tohoto předvýzkumu prošel dotazník několika změnami, především byly rozšířeny otázky s možností jedné striktní odpovědi na odpovědi s více možnostmi. Dalším

problémem bylo přizpůsobení, zjednodušení otázek v českém jazyce a jejich překlad do anglického jazyka, aby bylo jasné, jakým směrem otázka směřuje.

V předvýzkumu byly kladeny otázky:

Jaký byl důvod vašeho příchodu do České republiky?

Jak jste fixován na rodinu, která zůstala v Pákistánu?

Jak hodnotíte vaše přijetí českou společností?

Jak jste spokojeni se svým nynějším životem?

Struktura dotazníku

Na základě předvýzkumu jsem sestavila dotazník. Samotný dotazník je tvořen, jak otázkami uzavřenými, tak polouzavřenými, které převažují. Je koncipován do čtyř částí: v první části jsou otázky zaměřené na původ a důvod příchodu do České republiky. V druhé části jsou kladeny otázky na začlenění a soužití, třetí část tvoří hodnotový systém imigrantů. A poslední, čtvrtá část je zaměřena na socioekonomické znaky respondenta. Finální dotazník je uveden v příloze č. 1. Počet otázek v dotazníku byl 51. Dotazník byl vytvořen v českém a anglickém jazyce. Dotazníkového šetření se zúčastnilo 12 % ze všech respondentů žijících na území hlavního města Prahy.

4.2 Výsledky dotazníkového šetření

Návratnost dotazníků byla poměrně vysoká, celkem jsem rozdala 35 dotazníků, z čehož se vrátilo 28 vyplněných dotazníků, to je 80 %.

Tabulka 1: Metody šetření

Metoda	počet		celkem
	muži	ženy	
Internet	1	0	1
Klassenzimmerfragenbogen	2	7	9
Osobní kontakt	15	3	18
Celkem	18	10	28

Zdroj: vlastní šetření

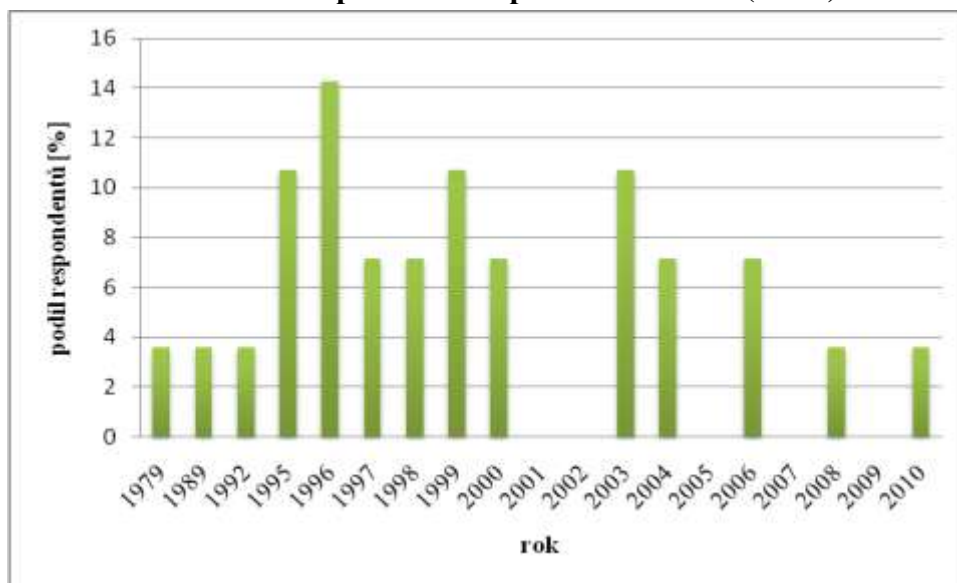
Ti, co dotazník nevyplnili (7 respondentů), měli buď problém jazykový, ale z větší části časový. Zde byla možná chyba, že byl dotazník relativně časově náročný.

Časová náročnost byla možná zapříčiněna tím, že jsem se snažila získat co nejkomplexnější přehled o této komunitě.

Šetření se zúčastnilo 28 pákistánských imigrantů, z tohoto počtu pouze jeden má nyní české občanství. Ostatní zde pobývají na základě dlouhodobého pobytu. Na dotazník odpovědělo 18 mužů a 10 žen, starších 18 let.

První respondent, který byl na našem území již v roce 1979 byl muž, který na území České republiky studoval. Většina z mých respondentů přišla v druhé polovině 90. let. Vzhledem k malému počtu Pákistánců v České republice, nebyla omezena doba příchodu do České republiky. Příchod respondentů byl rozdělen do tří skupin: 1) od roku 1979 (21,4 % respondentů), 2) od druhé poloviny 90. let (46,4 % respondentů), 3) po roce 2003 (32,2 % respondentů).

Graf 2: Rok příchodu respondentů do ČR (N=28)

Zdroj: vlastní šetření

Většina oslovených přišla do České republiky z oblasti Punjabu, z měst s více jak desítkami tisíc obyvatel. Odpověď na otázku: Proč většina respondentů přišla z oblasti Punjabu byla statisticky velmi jednoduchá, poněvadž v této provincii žije více jak 55 % všech obyvatel Pákistánu (viz tabulka 2). Obyvatele v oblasti Punjabu patří k nejvzdělanějším v Pákistánu, těžko hledají uplatnění na domácím trhu práce, proto opouštějí Pákistán, což potvrzují oslovení respondenti.

Tabulka 2: Počet obyvatel Pákistánu podle provincií, odhad k 31.12. 2010

provincie	obyvatelstvo [mil.]	[%]
Punjab	94,7	54,6
Sindh	41,3	23,8
North West Frontier Province	23,3	13,4
Balochistan	8,8	5,1
FATA*	4,1	2,4
Islamabad	1,3	0,7
celkem	173,5	100

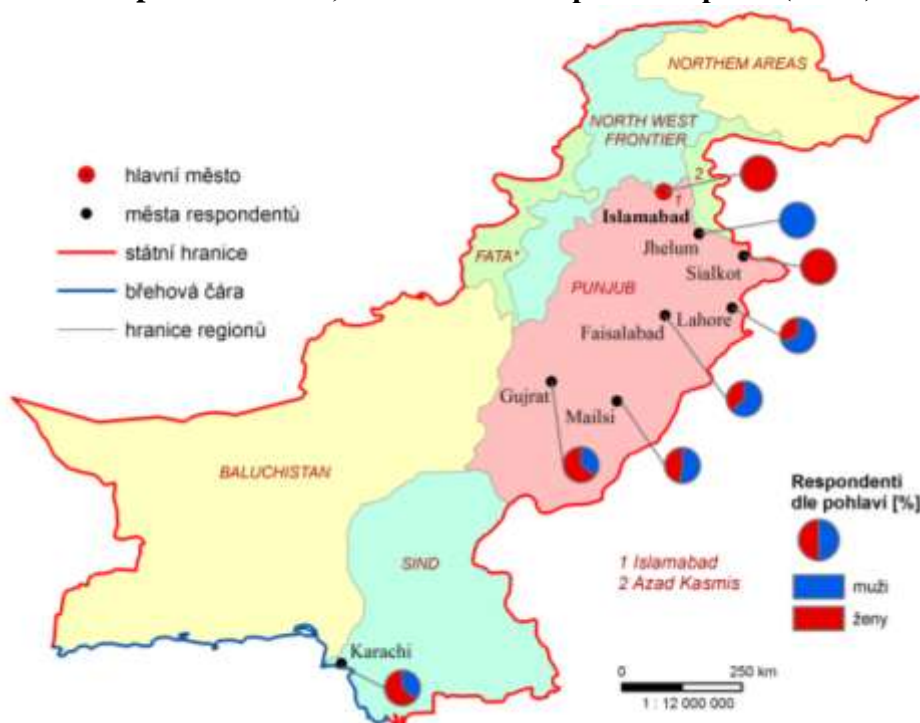
Zdroj: Ministry of Population Welfare, 2011

Poznámka: * Federally Administered Tribal Area

V Česku nyní žije 484¹ Pákistánců. Poslední údaje o počtu cizinců v krajích jsou z roku 2009, kdy žilo na území hlavního města 238 Pákistánců, tj. 58 % z celkového počtu, druhá největší koncentrace Pákistánců je v kraji Středočeském (13 %).

Dále je možno říci, že respondenti z Pákistánu, žijící v hlavním městě jsou lidé mladší generace, s průměrným věkem 35 let.

Mapa 1: Pákistán, města odkud respondenti přišli (N=28)

Zdroj: ArcČR 500, vlastní šetření

Poznámka: * Federally Administered Tribal Area

¹ ČSÚ k 31. prosinci 2010

Okruh otázek č. I

V této části šetření bylo základním úkolem zjistit u jednotlivých respondentů znalost, důvod a příčiny výběru imigrační země a význam rodinného zázemí.

Z dotazníkového šetření vyplývá, že většina imigrantů, mužů, přijala nabídku zde studovat, neboť dostali studijní stipendium (25 %). Jednalo se hlavně o studium vysokých škol zaměřených ekonomickým či technickým směrem.

Důvod příchodu žen imigrantek byl většinou ten, že následovaly svého manžela, který se právě po studiích usadil v České republice (32 % z žen respondentů).

Na otázku, proč se rozhodli právě pro Českou republiku, převážná většina dotazovaných (50 %) odpovídala, že využívala referencí svých přátel a známých, kteří již Česko navštívili, případně zde již žili. Nebo odchod byl ovlivněn následováním člena rodiny (46 % z respondentů).

Lehce rozpačitá byla odpověď na otázku: Věděli, jste něco o České republice, před svým příchodem, popřípadě Praze a z jakého důvodu jste si hlavní město vybrali? Ti, kteří měli nějakou znalost, tak se převážně týkala právě znalosti Prahy, jako hlavního města s krásným Starým městem, polohy České republiky ve střední Evropě nebo tradiční výroby skla či tenisty Ivana Lendl (50 %).

K této první části dotazníku se vztahují i otázky, jaké pocity měli po příjezdu. Nikdo z dotázaných nebyl zklamaný po svém příjezdu a toto období hodnotí velmi kladně, dokonce jejich prvotní pocity byly nad jejich očekávání (64 %).

Většina (71 %) z dotázaných před svým příchodem nežila v jiné zemi než v rodném Pákistánu. Ale 9 respondentů (tj. 32 %) uvedlo, že některý z jeho sourozenců žije jinde než v Pákistánu. Někteří dokonce mají sourozence v České republice (10,7 %), dále v Německu (7,1 %), Švédsku (7,1 %) a Saudské Arábii (7,1 %).

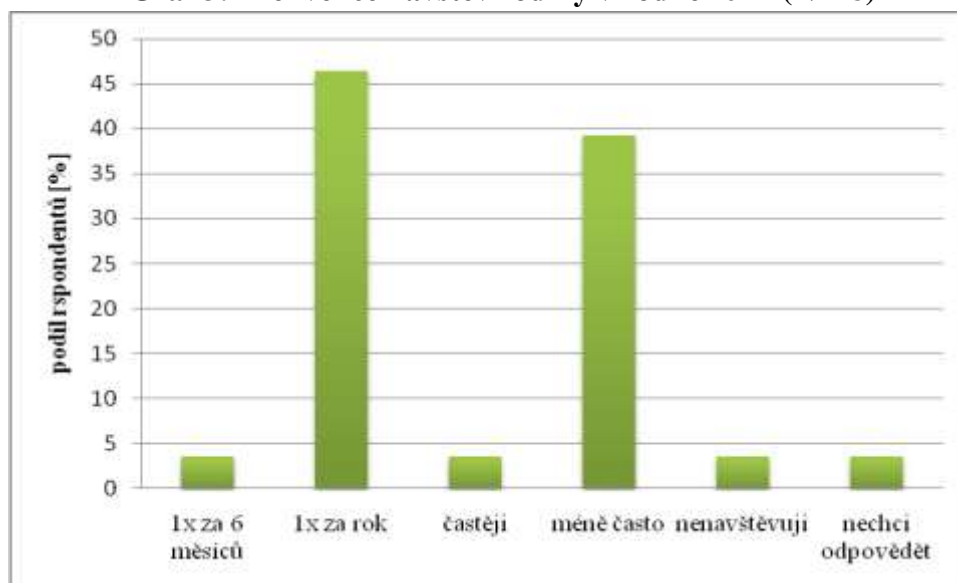
Pro Pákistánce, jako muslimy je velice důležitá rodina, Marek (2002, s. 166) zmiňuje, že „typická pákistánská rodina je vícegenerační velkorodina s velkým počtem členů“. Dále říká, že „rodina je základ, ústřední hodnota, nutnost“ (Marek 2002, s. 166). Tyto hodnoty se nemění ani s příchodem do jiné země.

Pro jedince je to centrum, které mu poskytuje lásku, zabezpečení, ochranu a zázemí. Samozřejmostí je vzájemná podpora i mezi vzdálenějšími členy rodiny, toto se ukazuje i z mého dotazníku. Mnozí z respondentů (tj. 35 %) svou rodinu finančně podporují a posílají rodině do Pákistánu kolem 1 000 euro za rok.

Udržování styku s rodinou je finančně náročné, přesto se respondenti snaží udržovat kontakty se svou rodinou a přáteli a navštěvují Pákistán. Zde se ukazuje, jak je rodina důležitým prvkem. Nejedná se pouze o úzkou, ale i širokou rodinu. Kromě jednoho osloveného, který má nyní v České republice azyl, všichni svoji rodinu a přátele navštěvují (viz graf 3).

Nejčastěji svou rodinu navštěvují jednou do roka, většinou muži, obchodníci, kteří obchodují jak se zbožím pákistánským, tak českým, například s českým křišťálem. Pokud méně často, pak nejvíce frekventovanou odpovědí bylo, že svou rodinu navštěvují jednou za dva roky. Polovina respondentů uvedla, že je jejich rodina jezdí navštěvovat i do Česka, ale je to méně často než oni jezdí za nimi do Pákistánu.

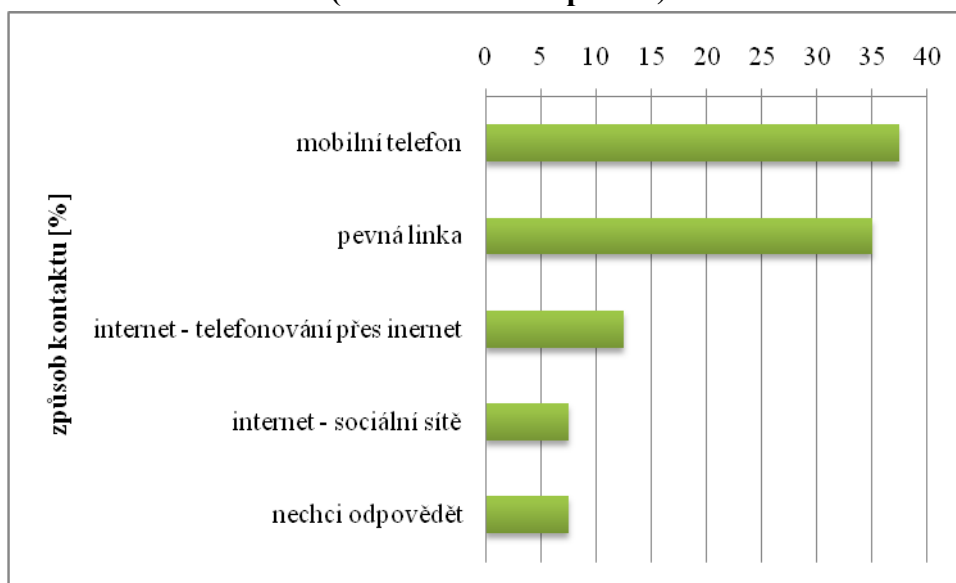
Graf 3: Frekvence návštěv rodiny v rodné zemi (N=28)

Zdroj: vlastní šetření

Respondenti se snaží být neustále v kontaktu se svou rodinou. A jak je vidět na grafu 4, nejvíce spolu komunikují pomocí telefonů (72,5 %), jak pevných, tak mobilních linek, ale i telefonováním přes internet (12,5 %).

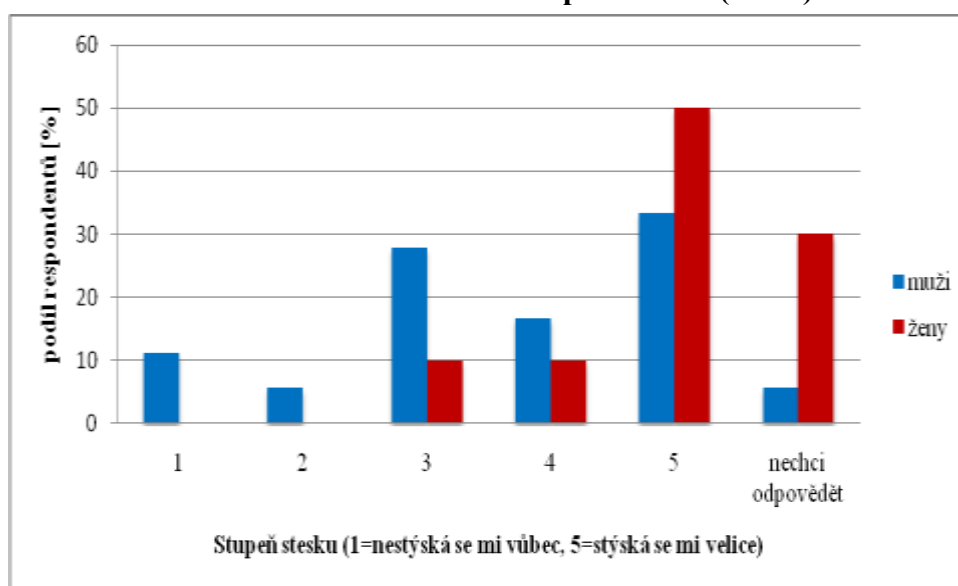
**Graf 4: Jakým způsobem udržujete styky s rodinou a přáteli v rodné zemi?
(více možností odpovědi)**

Zdroj: vlastní šetření

I přes časté kontakty mají respondenti velký problém s tím, že se jim velmi stýská po jejich rodině v Pákistánu. U otázky, kde měli ohodnotit svůj stesk po rodné zemi, na stupnici od 1 do 5, kdy ohodnocení číslem jedna znamenalo „nestýská se mi vůbec“ a pět znamenalo „stýská se mi velice“. U této otázky hodně rozhodoval ženský faktor, neboť 50 % žen shodně odpovědělo, že se jim stýská velice. Je zřejmé, že nejen ženy jsou velmi fixovány na svoji rodinu, protože hned v navazující otázce všichni odpověděli, že se jim nejvíce stýská po rodině, přátelích, domově a kultuře.

Graf 5: Ohodnocení stesku po domově (N=28)

Zdroj: vlastní šetření

Okruh otázek č. II

V druhé části dotazníku byly otázky zaměřeny na začlenění a soužití Pákistánců s majoritní společností.

Z hlediska ekonomické integrace se jedná významně pouze o muže, protože všechny ženy ať již mají vysokou školu ukončenou magisterským stupněm, či postgraduální studium, zůstávají jako ženy v domácnosti. Někteří muži zastávají více jak jednu práci. Jsou to převážně podnikatelé. V České republice jsou zaměstnání hlavně v oblasti obchodu a prodeje, kdy provozují například nonstop večerky nebo obchody s tradičními potravinami. Další významnou činností je gastronomie, provozování restaurací a fastfoodu. Oslovení Pákistánci v Praze jsou převážně podnikatelé, kteří pracují již ve zmíněné gastronomii nebo prodeji.

Z 28 respondentů bylo 32 % žen, které byly v domácnosti. Ze zbylých 19 respondentů byla jedna žena a 18 mužů, z 18 mužů jich pracovalo 62 % v oblasti obchodu a prodeje, 22 % pracovalo v gastronomii, 5 % pracovalo v informačních technologiích a 11 % respondentů bylo nezaměstnaných. Pákistánští podnikatelé si našli místo na českém trhu a jsou zde úspěšní.

Z pohledu kulturní integrace Horáková (1997a, s. 6) tvrdí, že „požadavek na uchování kulturní identity je důležitým předpokladem integrace zejména první generace imigrantů, pro něž bývá přechod z jednoho kulturního systému do jiného provázen nutnou psychickou zátěží se všemi doprovodnými jevy“. Obzvláště pokud jsou kultury si vzdálené (Horáková 1997a).

Zde by se dalo říci, že dochází k největším problémům. Obě země jsou si vzdálené, jak historicky, tak geograficky i kulturně a to včetně náboženství.

Ze subjektivního hlediska mají respondenti názor na jejich přijetí českou společností velmi kladný. Dokonce nikdo neodpověděl, že jeho přijetí většinou společností bylo špatné nebo velmi špatné.

Na otázky, jestli se během svého pobytu setkali v České republice s problémy kvůli barvě pleti nebo stylu oblékání – zde bylo myšleno hlavně tradiční oděv a muslimské šátky. Nechtěli respondenti převážně odpovídat. První otázka byla, jestli si respondenti myslí, že se k nim majoritní společnost chovala špatně kvůli jejich

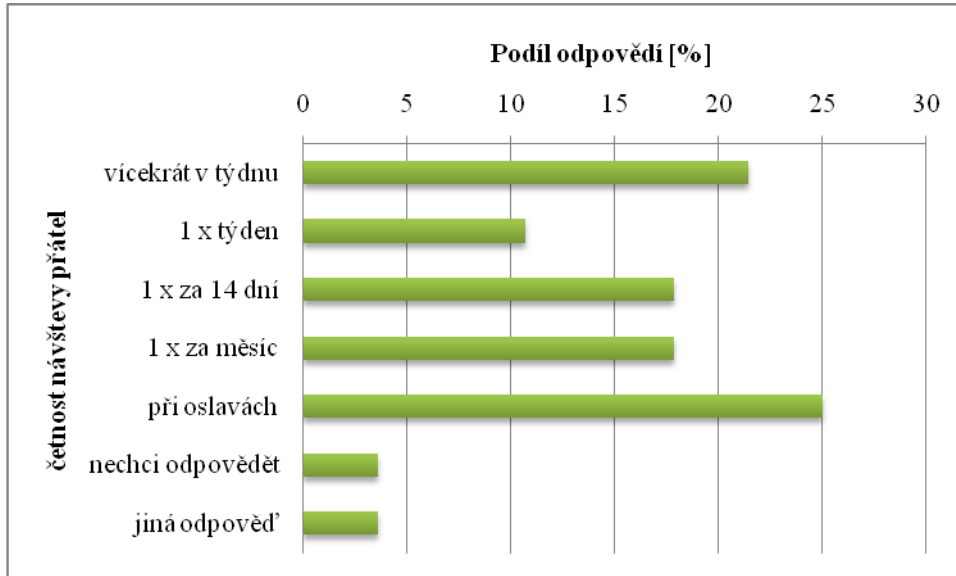
oblékání – 50 % respondentů na tuto otázku nechtělo odpovědět, což může znamenat, že pouze nechtěli přiznat problém s většinovou společností. 14 % respondentů odpovědělo, že ano. Hlavně ženy měly problém s muslimským šátkem. Ženy nosí tzv. šáilu, což je dlouhý šál, kterým jsou překryty vlasy a ramena, ale největší problém měly s tzv. hidžábem, což je šátek zahalující vlasy, krk a poprsí, který například Francie zakázala nosit ve školách a na úřadech (iDNES 2010).

Stejný problém byl i u další otázky a to je: Jak se většinová společnost chová k respondentům v závislosti na barvě pleti, neboť většina Pákistánců má tmavší barvu pleti. Znovu většina respondentů (39 %) nechtěla odpovědět. Jedna studentka měla zkušenost s rasistickými nadávkami, což brala jako urážku.

Z hlediska začlenění se do většinové společnosti, jedna z mých otázek směřovala k přátelství respondentů s českými občany. Opět byl rozdíl, jestli odpovídají ženy nebo muži. Muži (43 %) mají mezi občany Česka své přátele, mluví spolu česky nebo anglicky, stýkají se zde i s ostatními cizinci bez rozdílu původu, ale nejvíce s Indý a Bengálci, což je dáno společnou historií. Jen 11 % žen má své přátele mezi občany Česka.

Jako komunita udržují respondenti mezi sebou velmi silné vztahy. Vídají se vícekrát v týdnu, hlavně muži, kteří spolu pracují nebo se navštěvují po práci v indopákistánském obchodě. Ženy se s ostatními vídají jednou za 14 dní, ale hlavně o všech oslavách, jak narozenin, tak o státních nebo muslimských svátcích viz graf 6.

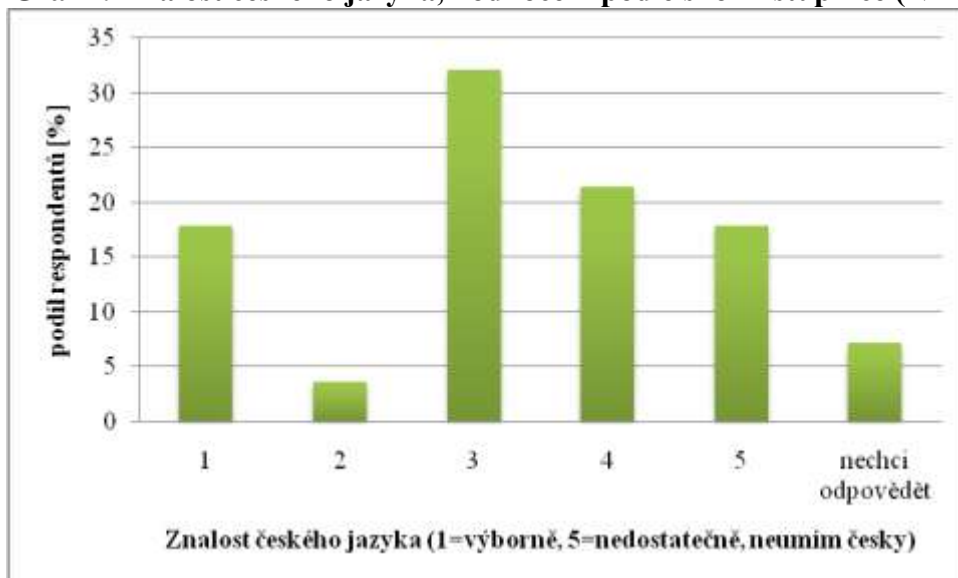
Graf 6: Vzájemné navštěvování se s přáteli (N=28)

Zdroj: vlastní šetření

Jako dosažení nejvyššího stupně je bráno naučení se jazyku majoritní společnosti. U otázky, jakou známku by si dali z českého jazyka, kdyby stupnice byla jako ve škole (když nejlepší je hodnocena známkou jedna a nejhorší pět) se znovu ukázalo, že většina respondentů mužů nemá problém s českým jazykem – ohodnotili se do známky dobře. Známkou dostatečně a nedostatečně by se ohodnotilo 39 % – především mužů, kteří nejsou dlouhou dobu v České republice a žen. Přesto více jak 53 % ze všech respondentů by si dalo za své znalosti známku dobře nebo lepší.

Graf 7: Znalost českého jazyka, hodnocení podle školní stupnice (N=28)

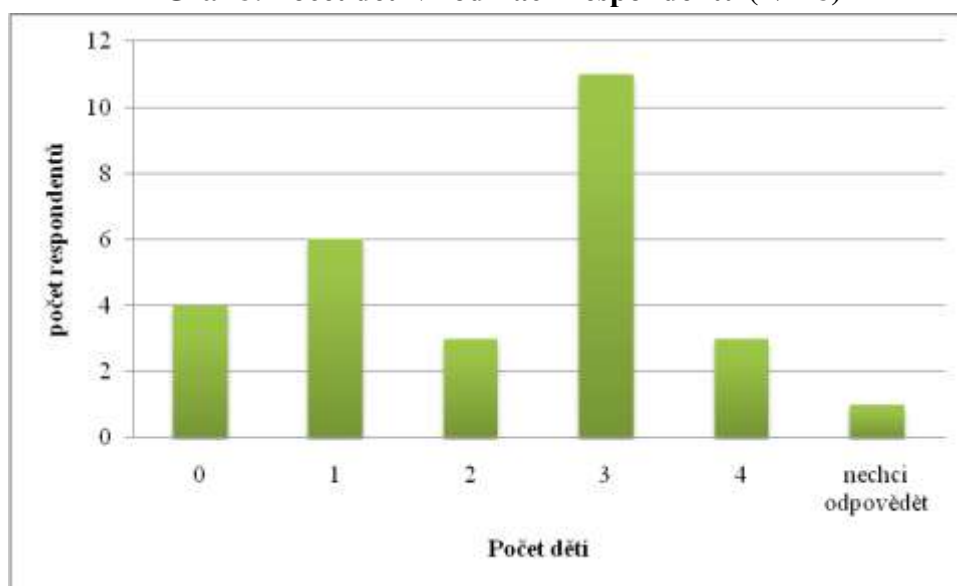

Zdroj: vlastní šetření

Velkou roli u znalosti jazyka hraje to, že většina (82 %) respondentů má děti, které navštěvují české mateřské či základní školy, a tak se rodiče snaží zdokonalovat, neboť jsou motivováni svými dětmi a hlavně domlouvou s učiteli o problémech dětí ve škole.

Pokud vezmeme děti imigrantů jejich začlenění do většinové společnosti je mnohem jednodušší, i když doma mluví převážnou většinu času rodným jazykem rodičů nebo anglicky.

Graf 8: Počet dětí v rodinách respondentů (N=28)

Zdroj: vlastní šetření

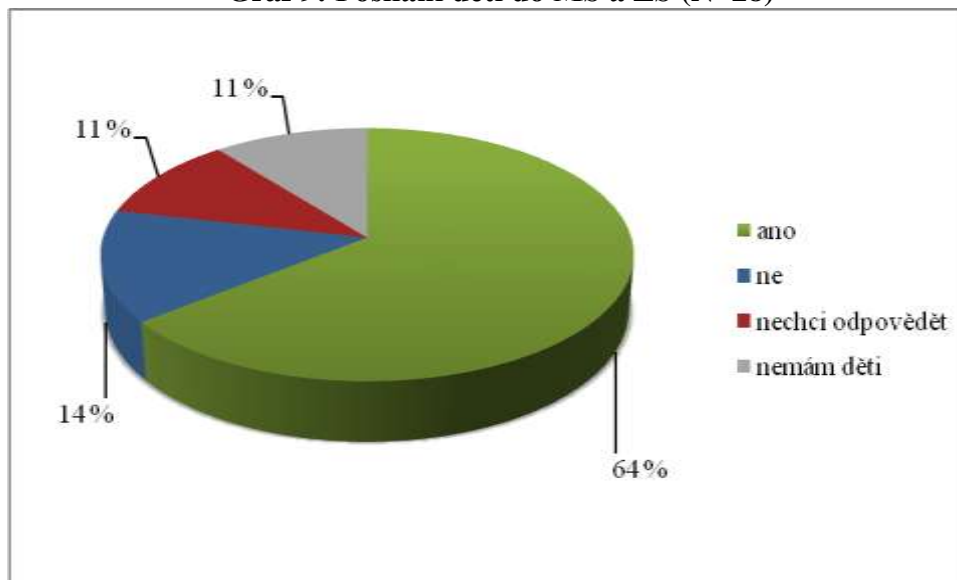
Respondenti své děti posílají do českých mateřských školek a základních škol. Ti, kteří odpověděli na otázku, jestli jejich děti navštěvují české vzdělávací zařízení záporně, měli buď příliš malé děti, aby navštěvovali mateřskou školu nebo děti nebyly se svým rodičem v České republice.

Jak zmiňuje Jánská (2007) školní nebo předškolní docházka pomáhá k výraznému přizpůsobení dětí na jiné prostředí.

Dále podle Jánské (2007) děti se rychle zapojují do kolektivu a nemají problém se zvládnutím jazyka majoritní společnosti, svého kolektivu. Děti jsou adaptovány na české prostředí a zvládají jeden z nejtěžších integračních stupňů.

Děti respondentů mají mezi českými dětmi své kamarády, se kterými se navštěvují a jejich rodiče si myslí, že jsou zde jejich děti spokojeni a šťastni.

Graf 9: Posílání dětí do MŠ a ZŠ (N=28)

Zdroj: vlastní šetření

Okruh otázek č. III

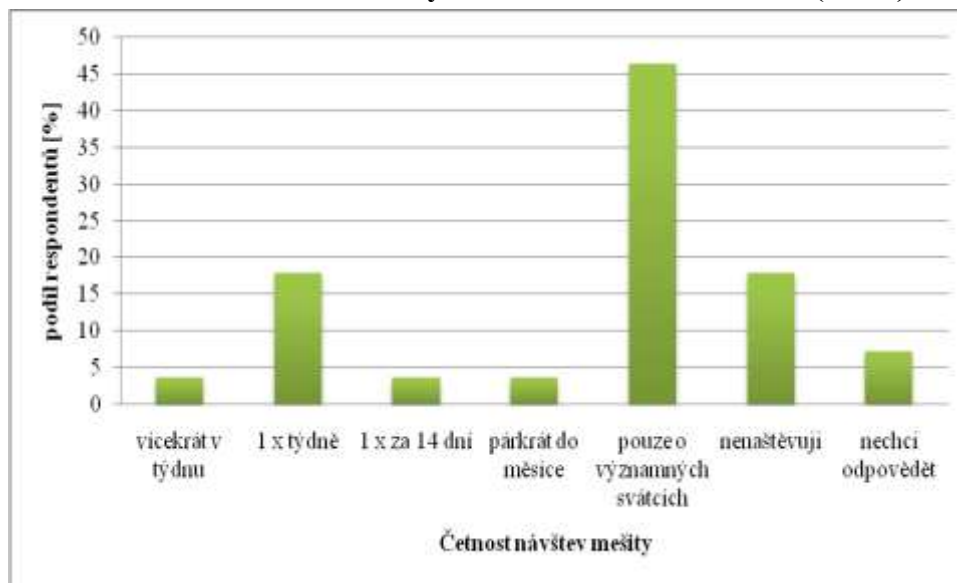
Třetí část dotazníku byla zaměřena na hodnotový systém imigrantů, myšleno v závislosti na náboženství a tradicích.

V Pákistánu je přibližně 98 % obyvatel věřících v islám. Z 28 respondentů pouze jeden nevěří v islám, ale jako svou náboženskou orientaci uvedl agnosticismus, což znamená, že neexistence nebo existence boha se nedá potvrdit ani vyvrátit (Skeptic's Dictionary 2011). Ostatních 27 oslovených (96 %) jsou muslimové. Zajímavým zjištěním je, že 46 % respondentů navštěvuje mešitu pouze o významných svátcích. Jak ale respondenti uvádí (100 %), neznamená to, že by se doma nemodlili nebo nečetli korán.

Muslimové na území České republiky (Československa) se začali sdružovat ve 30. letech 20. století. Ke sdružování muslimů po roce 1989 docházelo při pravidelných pátečních bohoslužbách, které probíhaly hlavně na studentských kolejích, kde se koncentrovalo poměrně velké množství studentů – muslimů. V roce 1991 vzniká Islámské centrum v Brně. Přelomovým rokem pro muslimskou obec žijící v Praze byl rok 1996, kdy islámská nadace žijící v Praze získala pozemek s dlouho nevyužívanou

budovou, která v minulosti sloužila jako mlékárenský provoz (Islámská nadace v Praze 2011). První mešita na českém území byla otevřena 2. 7. 1998 v Brně. Podmínkou danou městskou radou, bylo to, aby mešita neměla výrazné vnější prvky a minaret (Gorčíková 2009). V Praze tedy byla mešita otevřena deset měsíců po otevření mešity v Brně, přesně páteční bohoslužbou 7. 5. 1999.

Graf 10: Návštěva mešity nebo modlitební místnosti (N=28)

Zdroj: vlastní šetření

S modlitbami a čtením koránu souvisejí i pákistánské tradice, které se velká většina (78 %) snaží dodržovat, ať již jde o státní svátky, ale i vaření tradičního jídla, udržování rodného jazyka či provozování sportů typických pro Pákistán. S českými svátky se někteří chlubí, že je znají, hlavně Vánoce a Velikonoce a že děti české svátky se svými spolužáky dodržují a vzájemně si dávají dárky.

Okruh otázek č. IV

Poslední část dotazníku tvoří socioekonomická část.

V této části jsem se ptala, jestli si respondenti myslí, že se v horizontu několika let vrátí zpět do rodné vlasti, či jestli plánují odchod z České republiky, případně kam a co se jim v Česku nejvíce líbí a naopak čím se nejvíce odlišuje život v České republice a v Pákistánu. A na závěr byly otázky na nejvyšší dosažené vzdělání a na místo, kde respondenti v hlavním městě žijí.

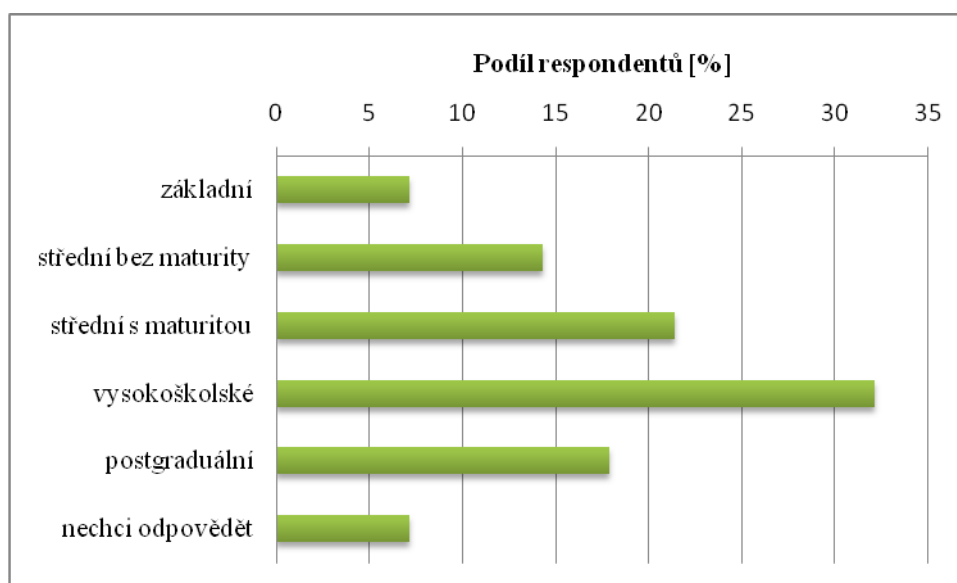
Více jak polovina respondentů (54 %) nechtěla na otázku návratu v horizontu pěti až deseti let se do své vlasti odpovědět, ale 71 % uvedlo, že chce zůstat v České republice. S tím souvisí i to, co se respondentům z Pákistánu v Česku nejvíce líbí. Nejvíce oceňují zdravotnictví, mají rádi svou práci, kterou mohou zde vykonávat a na další pozici se objevilo bezplatné školství, bydlení a úroveň městské hromadné dopravy.

Jako největší odlišnosti mezi Českou republikou a Pákistánem vidí respondenti hlavně v náboženství (31 %), což je logické, dále pak uvádějí dodržování tradic (29 %), jídlo (21) a rodinné zázemí (19 %).

Pokud jde o vzdělání respondentů z Pákistánu na našem území, jedná se převážně o muže a ženy, kteří mají vysokoškolské vzdělání, či absolvovali postgraduální studium. Možná je to dáno i tím, že první založená univerzita v Pákistánu byla roku 1882, nachází se v Lahore. Většina respondentů pochází z Lahore, dá se předpokládat větší možnost městských dětí dostat se na vysokou školu.

Pákistán má velký problém s odlivem chytrých a vzdělaných lidí do světa. Například v USA mezi muži z pákistánské populace, starší 25 let, dosahovalo 60,9 % bakalářského a vyššího vzdělání, přitom americký průměr je 28,5 %. Pákistánské ženy ve stejné věkové kategorii dosahovaly 45 % a Američanky „pouze“ 26 %.

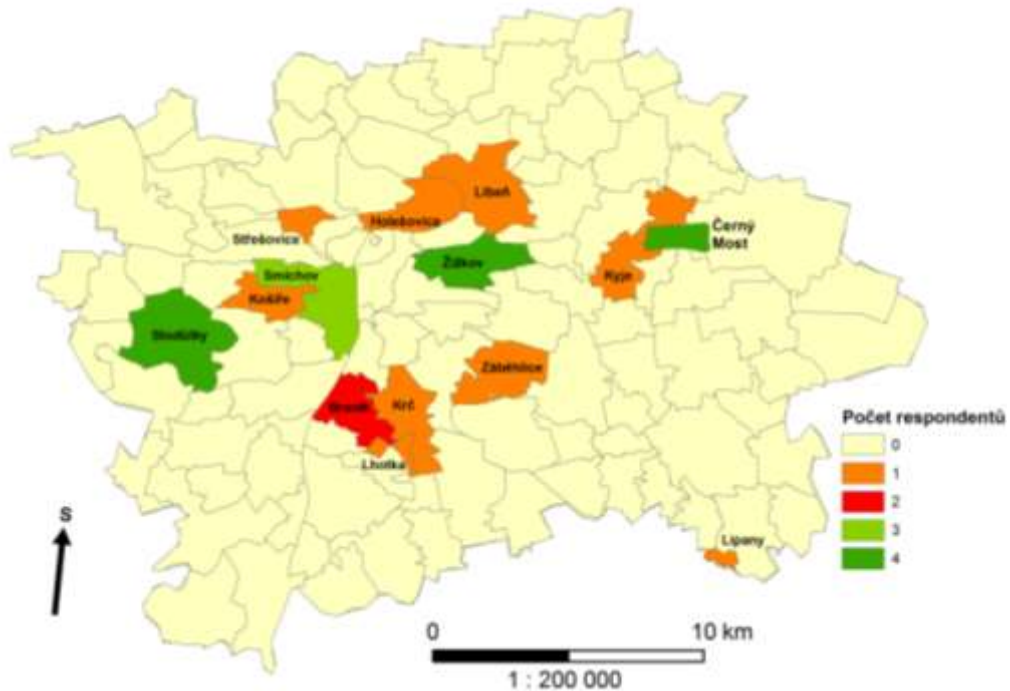
Graf 11: Nejvyšší dosažené vzdělání respondentů (N=28)

Zdroj: vlastní šetření

Významnou roli v sociální integraci hraje bydlení. Horáková (1997b) poukazuje ve svém článku na to, že bydlení přistěhovalecké populace má nízkou úroveň, protože jsou usídlení v chudších oblastech měst.

Mapa 2: Rozmístnění respondentů v městských částech (N=26)

Zdroj: ArcČR 500, vlastní šetření

Na mapě 2 je podle odpovědí 26 respondentů, 2 respondenti neodpověděli znázorněno, v jakých částech hlavního města žijí. Jedná se převážně o střed města, nejvíce Pákistánců z mého vzorku žije na Černém Mostě (15 %), ve Stodůlkách (15 %) a na Žižkově (15%).

V mém případě se hodnotit bydlení Pákistánců podle Horákové nedá. Žijí převážně v centru hlavního města, kde ceny bytů dosahují závratných výšek, ale potvrzují slova Horákové (1997b, s. 7) v tom, že je „sklon stěhovat se tam, kde již je usídlen větší počet přistěhovalců“, i když vzhledem k velikosti zkoumaného vzorku nelze toto tvrzení zobecňovat.

5. Závěr

Cílem práce bylo na základě provedeného šetření a vlastních zkušeností shrnout jak ovlivňuje původ imigranta, délka pobytu, vzdělání, kulturní identita a další faktory integračního procesu a adaptaci imigrantů v Česku, a podat vhled do života pákistánské komunity v České republice.

Pro úspěšnou integraci imigrantů do většinové společnosti je třeba, aby byla splněna řada legislativních, politických, ekonomických, sociálních a kulturních podmínek.

V integraci pákistánské komunity je velký rozdíl mezi integrací mužů a žen do české společnosti. Ženy mají větší problém s integrací, neboť se starají o rodinu, do styku s majoritní společností přicházejí spíše výjimečně.

Důležitým prvkem v procesu integrace je délka pobytu imigranta v cílové zemi. Zde platí: čím delší čas pobytu v cílové zemi, tím snadnější integrace ve většinové společnosti. Délka pobytu u mého vzorku respondentů se pohybovala v průměrné hodnotě 12,5 roku.

Z hlediska ekonomické integrace se dá konstatovat, že pákistánská komunita (respektive vzorek respondentů) je integrovaná. Mezi respondenty převažovaly osoby samostatně výdělečně činné, které nezabírají na českém pracovním trhu místo domácímu obyvatelstvu, čímž se potvrdila teorie dvojího pracovního trhu, neboť podnikají se specifickými věcmi, které mají vazby na jejich rodnou zem.

Co se týče sociální integrace, tak respondenti žijí většinou v centru města, tj. nevytváří uzavřené komunity.

Pákistán se dlouhodobě potýká s problémem tzv. „odlivu mozků“ do zahraničí, převážně do Spojených států a Evropy. Většina imigrantů, se kterými jsem se setkala, měla vysokoškolské vzdělání a tím tento odliv vzdělaných lidí potvrzuje, neboť sami jsou důkazem. Respondenti jsou v České republice ekonomicky úspěšní a snaží se vytvářet pracovní místa pro členy své komunity.

Ze všech faktorů, které jsem v práci zjistila, vyplývá, že tato nevelká komunita žijící na území hlavního města Prahy nemá vážné problémy se začleněním do většinové

společnosti v České republice. Přesto se imigranti potýkají s určitými problémy, hlavně v současném vnímání cizinců českou společností.

Určitým východiskem je vytváření tolerantní multikulturní společnosti. K tomu by měla napomoci multikulturní výchova, která má zásadní význam zejména pro mladé lidi, kteří se připravují na život v prostředí, v němž se setkávají a budou se ve stále větší míře setkávat s příslušníky jiných národností, etnik, ras, náboženství, s lidmi jiného životního stylu a jiných uznávaných hodnot. Významnou roli v multikulturní výchově by měla hrát i média vzhledem k tomu, že velmi ovlivňují postoje společnosti. Média by se měla zaměřit na profesionálnější, komplexnější a objektivnější předávání informací veřejnosti o aspektech integrace imigrantů a tím pomoci budovat příznivější společenské klima pro integraci cizinců v Česku.

Úspěšná integrace cizinců do společenského života může zabránit vzniku rasistických a xenofobních nálad a přispět k soudržnosti společnosti v době rostoucího počtu migrantů.

Seznam literatury

BARŠA, P. , BARŠOVÁ, A. (2005): Přistěhovalectví a liberální stát. Imigrační a integrační politiky v USA, západní Evropě a Česku. Mezinárodní politologický ústav, Brno, 308 s.

BARŠOVÁ, A. (2005): Integrace přistěhovalců v Evropě: od občanské integrace k multikulturalismu a zpět? Konference Soudobé spory o multikulturalismus a politiku identit. Dostupné z WWW: <http://aa.ecn.cz/img_upload/9e9f2072be82f3d69e3265f41fe9f28e/ABarsova_Integrace_pristehovalcu_v_Evrope.pdf> (22.11.2010)

BusinessInfo.cz. Oficiální portál pro podnikání a export (2011): Pákistán: Obchodní a ekonomická spolupráce s ČR. Dostupné z WWW: <<http://www.businessinfo.cz/cz/sti/pakistan-obchodni-a-ekonomicka-spoluprace-s-cr/7/1001468/>> (7.3.2011)

Český statistický úřad (2010): Cizinci v ČR. Dostupné z WWW: <<http://www.czso.cz/csu/cizinci.nsf/kapitola/uvod>> (18.10.2010)

Český statistický úřad (2010): Cizinci v ČR. Počet cizinců v ČR. Dostupné z WWW: <http://www.czso.cz/csu/cizinci.nsf/tabulky/ciz_pocet_cizincu-001> (18.10.2010)

ČT24 (2010): Hydepark s Prof. PhDr. Lubošem Kropáčkem, CSc. Dostupné z WWW: <<http://www.ct24.cz/vysilani/2010/10/07/10252839638-210411058081007-20:10-hyde-park-ct24/1/>> (7.10.2010).

DISMAN, M. (2009): Jak se vyrábí sociologická znalost: příručka pro uživatele. Karolinum. 3. vydání. Praha, 372 s.

DROHLAV, D. (2010): Mezinárodní migrační pohyby v minulosti (přehled a podmíněnost vybraných důležitých migrací v historii lidstva). Mezinárodní migrace. Praha, 11.

DRBOHLAV, D., LUKŠÍKOVÁ P. E. (2003-2004): Výzkumná zpráva: Integrace cizinců v ČR. Studie arménské, vietnamské a ukrajinské komunity v Praze a Středočeském kraji. Dostupné z WWW: <http://aa.ecn.cz/img_upload/ea85d6c87301f0a7507b0e8d7b873b63/IntegraceUkrArmVietn_final_PDF.pdf> (22.11.2010)

DRBOHLAV, D., UHEREK, Z. (2007): Reflexe migračních teorií. Geografie – Sborník ČGS, 112, č. 2, s. 125-141.

Enyklopädie des Islam (2011): Kaaba. Dostupné z WWW: <<http://www.eslam.de/begriffe/k/kaaba.htm>> (17.3.2011)

ENTZINGER, H. (1999): Different and Equal; Models for the Analysis of Integration Policies. In: Přidalová, I.: Od asimilace k integraci. Příklad nových přístupů integračních politik vyspělých zemí s důrazem na Francii. Katedra sociální geografie a regionálního rozvoje PřF UK, Praha, 56 s.

GABAL, I. (2004): Analýza postavení cizinců dlouhodobě žijících v ČR a návrh optimalizačních kroků.
Dostupné z WWW: <http://www.mpsv.cz/files/clanky/511/postaveni_cizincu.pdf> (21.2.2011)

GORČÍKOVÁ, M.(2009): Islám a česká republika, Analýza vlivu islámu na české prostředí. FHS UK, Praha, 136 s.

Government of Pakistan (2010): Dostupné z WWW: <<http://202.83.164.27/wps/portal>> (22.11.2010)

Government of Pakistan (2007): Federal bureau of statistics. Dostupné z WWW: <<http://www.statpak.gov.pk/fbs/content/pakistan-demographic-survey-2007>> (3.3.2011)

GREGORY, D., JOHNSTON, R. J., PRATT, G., WATTS, M. (2000): The dictionary of Human Geography. 4. vydání. Blackwell Publishing Ltd. Oxford, 976 s.

HAIŠMAN, T. (2008): Možnosti integrace státních příslušníků v České republice. Dostupné z WWW: <<http://aplikace.mvcr.cz/archiv2008/azyl/integrace2/nks01/prispevek6.pdf>> (22.11.2010)

HENDL, J. (2005): Kvalitativní výzkum: základní metody a aplikace. Portál, Praha, 408 s.

HORÁKOVÁ, M. (1997a): Problémy integrace etnických menšin. Sociální politika, 23, č. 1, s. 4-6.

HORÁKOVÁ, M. (1997b): Problémy integrace etnických menšin. Sociální politika, 23, č. 2, s. 5-7.

IslamWeb.cz (2011): Dostupné z WWW: <<http://www.islamweb.cz/>> (17.3.2011)

JANSKÁ, E. (2002): Adaptace cizinců v České republice. Disertační práce. PřF UK, Praha, 118 s.

JANSKÁ, E. (2007): Adaptace/integrace imigrantů do majoritní společnosti: druhá generace cizinců a jejich rodičů v Česku. Geografie – Sborník ČGS, 112, č. 2, s. 142-160.

KEEN, M. (2002): World Religions. Lion. 2. vydání. Londýn, 192 s.

MAREK, J. (2002): Stručná historie států, Pákistán. Nakladatelství Libri. 1. vydání. Praha, 203 s.

- Ministry of Population (2011): Population by province.
Dostupné z WWW: <<http://www.mopw.gov.pk/PopulationDynamicsByProvince.aspx>>
(3.3.2011).
- Ministerstvo vnitra České republiky (2008): Odbor azylové a migrační politiky.
Dostupné z WWW: <<http://aplikace.mvcr.cz/archiv2008/azyl/integrace2.html>>
(21.3.2011)
- NOSKOVÁ, H. (2002): Tolerance, minority a cizinci v ČR.. In: Výzkumné zprávy a studie vytvořené na pracovištích AV ČR na základě usnesení vlády ČR č.1266/2000 a 1260/2001. AV ČR, Praha, s.565-575.
- ODA, H. (2009): Pakistani migration to the United States: An Economic Perspective
Dostupné z WWW: <<http://www.ide.go.jp/English/Publish/Download/Dp/pdf/196.pdf>>
(3.3.2011)
- POLOCHOVÁ, I. (2010): Za burku pokuta a vězení. Belgii došla trpělivost se zahalenými muslimkami. iDNES.cz.
Dostupné z WWW: <http://zpravy.idnes.cz/za-burku-pokuta-a-vezeni-belgii-dosla-trpelifost-se-zahalenymi-muslimkami-1te-/zahranicni.asp?c=A100429_201408_zahranicni_ip1> (29.4.2010)
- Skeptic's Dictionary (2011): Dostupné z WWW: <<http://skepdic.com/agnosticism.html>>
(3.4.2011)
- VACEK, L. (2007): Moderní islám – setkávání se Západem. Bakalářská práce. Ústav filosofie a religionistiky FF UK, Praha, 48 s.
- VOJTKOVÁ, M. (2005): Teorie mezinárodní migrace. Sociologický webzin. Socioweb_5_2005. Dostupný z WWW:
<http://www.socioweb.cz/upl/editorial/download/124_socioweb_5.pdf> (15.5.2011)